

Anarhismul și sovietismul

Rudolf Rocker

Cuprins

<i>Sistemul sovietic sau dictatura proletariatului</i>	3
<i>Sindicalismul revoluționar și ideea consiliilor</i>	6
<i>“Dictatura proletariatului”, o moștenire de la burghezie</i>	7
<i>Tradițiile iacobinilor și socialismul</i>	9
<i>Totul pentru consilii</i>	10

Sistemul sovietic sau dictatura proletariatului

Poate cititorul se va gândi că e vreo greșeală în subtitlul de mai sus și că sistemul sovietic și dictatura proletariatului ar fi unul și același lucru? Nu. Sunt două idei radical diferite, care, departe de a fi reciproc complementare, sunt reciproc opuse. Numai o logică de partid bolnavă ar putea accepta o contopire lor, când ce există în realitate arată că opoziția dintre ele este ireconciliabilă. Ideea "sovietelor" este o expresie foarte bine definită de ceea ce noi înțelegem prin revoluție socială, fiind un element care aparține în totalitate părții constructive a socialismului. Originea conceptului de dictatură este cu totul burgheză și, prin urmare, nu are nici o legătură cu socialismul. Este posibil ca, artificial, cei doi termeni să fie lipiți unul de altul, dacă cineva vrea să facă asta, dar tot ce va obține din această alipire va fi o caricatură jalnică a ideii originale a sovietelor. Iar această caricatură nu face decât să distrugă noțiunea de bază a socialismului.

Ideea sovietelor nu e nici una nouă, și nu e nici una care să fi țâșnit, așa cum se crede de obicei, din Revoluția Rusă. S-a născut și a apărut în cea mai avansată aripă a mișcării muncitorești europene într-o vreme în care clasa muncitoare se naștea din crisalida radicalismului burghez pentru a deveni independentă. Acelea erau zilele în care Asociația Internațională a Muncitorilor a realizat planul său grandios de a aduce împreună muncitorii din țări diferite, într-un singur sindicat, pentru a le putea deschide calea tuturor către emanciparea reală. Deși Internaționala a fost gândită ca o organizație larg răspândită, compusă din organisme ale meseriașilor, statutele sale au fost alcătuite în așa fel încât să permită tuturor tendințelor socialiste din acele vremuri să se alăture cu singura condiție de a fi de acord cu obiectivul final al organizației: completa emancipare a muncitorilor. Destul de natural, la vremea când a fost fondată, ideile acestei mari Asociații erau departe de a fi clar definite, așa cum au fost definite la Congresul de la Geneva din 1866 sau la cel de la Lausanne din 1867. Cu cât câștiga în experiență, Internaționala devenea din ce în ce mai matură și se răspândea peste tot în lume, ca organizație de luptă, și cu atât mai clară și mai obiectivă devenea gândirea adeptilor săi.

Cum activitatea practică a apărut din lupta de zi cu zi între capital și muncă, a dus, de la sine, la o mai profundă înțelegere a principiilor de bază. După congresul de la Brussels din 1868, Internaționala s-a pronunțat în favoarea unei proprietăți colective asupra pământului, subsolului și instrumentelor de muncă, și acest fundament a fost stabilit pentru dezvoltarea pe mai departe a Internaționalei. La Congresul din Basel din 1869 evoluția internă a marii asociații a muncitorilor a atins punctual culminant. Dincolo de chestiunile pământului și subsolului, recent luate în discuție de către Congres, chestiunea principală a fost cum se puteau forma sindicate ale muncitorilor, cum să fie conduse și cum să fie folosite. Un raport asupra acestei chestiuni, prezentat de belgianul Hins și de prietenii lui, a stârnit un interes foarte viu la acest Congres. Cu această ocazie, pentru prima dată, misiunile pe care sindicatele muncitorilor le aveau de îndeplinit, la fel ca și importanța acestor sindicate, au fost stabilite într-un fel cu totul lipsit de orice eroare, reminiscent, într-o anumită măsură, gândirii lui Robert Owen.

Astfel, a fost anunțat la Basel în termeni clari și care nu puteau fi înțeleși greșit că sindicatele, federațiile locale erau doar organizații de meseriași, obișnuite, și temporare, a căror singură motivație de a exista era societatea capitalistă și a căror soartă era să dispară atunci când și societatea capitalistă avea să dispară.

În urma ideilor propuse de Hins, punctul de vedere care spunea că statul socialist vedea sindicatele limitându-și activitățile la îmbunătățirea condițiilor muncitorilor în termeni de salarii, nici mai mult, nici mai puțin, a fost radical modificat.

Raportul lui Hins și al prietenilor lui a arătat cum organizațiile muncitorești pentru lupta economică pot fi privite ca celule ale societății socialiste din viitor, și că sarcina Internaționalei era de a educa aceste organizații locale pentru a le echipa cu ce aveau nevoie pentru a îndeplini misiunea lor istorică. Într-adevăr, Congresul a adoptat punctul de vedere al belgianului; dar azi știm că mulți delegați, mai ales cei din organizațiile muncitorești din Germania, nu au dorit niciodată să pună această rezoluție în practică, în zona lor de influență.

După Congresul de la Basel, și mai ales după războiul din 1870, care a aruncat mișcarea socială europeană pe o rută cu totul diferită, a devenit evident că existau două tendințe în interiorul Internaționalei, tendințe atât de ireconciliabil opuse una celeilalte, că această opoziție a dus în cele din urmă la o ruptură în interiorul Internaționalei.

Ulterior au fost făcute tot felul de încercări pentru a reduce aceste neînțelegeri la nivelul unei dispute personale între Michael Bakunin și Karl Marx, cel din urmă făcând asta mai ales la Consiliul General de la Londra.

Nu ar putea fi o simplificare mai greșită, mai lipsită de fundament decât aceasta, care e provocată de o ignoranță totală a faptelor. Desigur, considerațiile personale au jucat într-adevăr un rol în aceste ciocniri, așa cum se întâmplă de obicei în asemenea situații.

În orice caz, au fost Marx și Engels cei care au recurs la orice calomnie imaginabilă în atacurile lor împotriva lui Bakunin. De fapt, biograful lui Karl Marx, autorul Franz Mehring, nu a putut nici el să păstreze tăcerea asupra acestui fapt, din moment ce, pe fond, nu era o chestiune de ciondăneală prostească și de vanitate, ci o ciocnire între două perspective ideologice, care a avut și încă mai are o importanță naturală.

În țările latine, unde Internaționala și-a găsit principalul sprijin, muncitorii erau activi prin organizațiile lor de luptă economică.

În ochii lor, Statul era agentul politic și apărătorul claselor de proprietari, și, acesta fiind cazul, capturarea puterii politice nu avea să fie urmată cu nici un chip pentru că nu ar fi fost decât un alt preludiu la o nouă tiranie și ar fi asigurat supraviețuirea exploatării.

Din acest motiv, ei au evitat să imite burghezia prin crearea unui nou partid politic, care ar fi dus la apariția unei noi clase conducătoare, și care ar fi fost confiscat de politicieni profesioniști.

Obiectivul lor era să obțină controlul asupra mașinărilor, industriei, pământului și subsolului; și au anticipat corect această abordare, care i-a separat radical de politicienii iacobini ai burgheziei, care au sacrificat totul de dragul puterii politice.

Internaționaliștii latini au realizat că monopolul asupra proprietății mijloacelor de producție trebuia să dispară, la fel cum trebuia să dispară și monopolul asupra puterii; că întreaga viață a societății, care va veni, avea să fie fondată pe baze cu totul noi.

Luând ca punct de plecare faptul că "dominația omului asupra semenilor săi" era un lucru care trebuia să fie lăsat trecutului, acești camarazi au încercat să ia de coarne ideea "administrării lucrurilor".

Au înlocuit politicile partidelor din interiorul Statului cu politicile economice ale forței de muncă. Și mai mult, ei și-au dat seama că reorganizarea societății într-un sens socialist trebuia să fie pusă în aplicare chiar în interiorul industriei, aceasta fiind rădăcina ideii din spatele noțiunii consiliilor (sau sovietelor).

Într-un mod extrem de clar și de precis, Congresul Federației Regionale Spaniole a mers mult mai profund în interiorul acestor idei ale aripii anti-autoritare a Internaționalei, și le-a dezvoltat. De aici au apărut termenii de "juntas" și de "consilii ale muncitorilor" ("workers' councils") (care au același înțeles ca sovietele).

Socialiștii libertari ai Primei Internaționale și-au dat seama pe deplin că socialismul nu poate fi decretat de către un guvern, ci că trebuie să crească de la sine, organic, de jos în sus.

Au înțeles și că doar muncitorii puteau să ducă la îndeplinire organizarea muncii și a producției și, în mod similar, distribuția egală a consumului.

Aceasta a fost ideea principală pe care ei au opus-o socialismului de stat al politicianilor parlamentari.

În anii care au trecut, și chiar și azi, mișcările muncitorilor din aceste țări latine au avut de îndurat persecuții sălbatice. Mergând pe firul istoriei înapoi, originea acestor politici însângerate poate fi găsită în represiunea Comunei din Paris din 1871. Mai târziu, excesele reacționare de acest fel aveau să se răspândească în Spania și Italia.

Prin urmare, ideea de "consilii" a căzut într-un plan îndepărtat, din moment ce toată propaganda deschisă a fost suprimată iar în mișcările clandestine, pe care organizațiile muncitorilor au fost nevoite le formeze, militanții erau limitați la a-și folosi toată energia și toate resursele pentru a lupta cu reacțiunea și pentru a-și apăra victimele.

Sindicalismul revoluționar și ideea consiliilor

Dezvoltarea sindicalismului revoluționar a dezgropat această idee și i-a insuflat viață.

În timpul celei mai active perioade a sindicalismului revoluționar francez între anii

1900 și 1907 — ideea consiliilor a fost continuată în cea mai comprehensivă și bine definită formă a sa.

O privire asupra scrierilor lui Pouget, Griffuelhes, Monatte, Yvetot și câțiva alții, în special Pelloutier, e suficientă pentru a înțelege că nici în Rusia și nici în altă parte nu s-a adăugat o iotă la ceea ce acești propagandiști ai sindicalismului revoluționar au formulat cu 15 sau 20 de ani înainte de evenimentele din Rusia din 1917.

De-a lungul acestor ani, partidele socialiste ale muncitorilor au respins fără ezitare ideea consiliilor.

Cei mai mulți dintre cei care azi sunt avocații ideii sovietelor (mai ales în Germania) ieri își băteau joc de ea și spuneau că nu era decât o "altă utopie".

Nimeni altul decât Lenin i-a spus președintelui consiliului delegaților din St. Petersburg în 1905 că acest sistem al consiliilor era o instituție desuetă cu care partidul său nu avea nimic în comun.

Și astfel această noțiune a consiliilor, care e meritul sindicaliștilor revoluționari, marchează cel mai important punct și constituie cheia de boltă a mișcării internaționale a muncitorilor, grație căreia ne permitem să adăugăm că sistemul consiliilor este singura instituție care probabil va putea face ca socialismul să devină o realitate, din moment ce orice altă cale se va dovedi greșită.

"Utopia" a ieșit învingătoare în fața "științificului".

În mod egal, e dincolo de îndoială că ideea consiliilor se naște natural din viziunea mișcării socialist libertare care a prins rădăcini atât de adânci într-o parte foarte mare a mișcării internaționale a muncitorilor, ca fiind opusă ideei de stat cu a sa reafirmare tradițiilor ideologice burgheze.

“Dictatura proletariatului”, o moștenire de la burghezie

Asta e totul ce poate fi spus despre dictatură, din moment ce nu e un produs al gândirii socialiste. Dictatura nu e o copilul mișcării muncitorilor, ci o regretabilă moștenire de la burghezie, care a fost trecută în tabăra proletară pentru a garanta “fericirea” ei.

Dictatura e strâns legată de pofta pentru putere politică, care și ea are o origine burgheză.

Dictatura e una dintre formele pe care statul, mereu lacom după Putere, poate să și-o assume. Este statul în stare de război. La fel ca alți avocați ai ideii de stat, suporterii dictaturii își vor – pentru o perioadă (?) — impune voința asupra oamenilor.

Chiar și numai acest concept este un obstacol în calea revoluției sociale, chiar sângele vieții care e tocmai participarea constructivă și inițiativa directă a maselor.

Dictatura e o negare, distrugerea ființei organice, a formei naturale de organizare, care nu poate fi decât de jos în sus. Unii pretind că oamenii nu sunt suficient de maturi pentru a-și lua frâiele destinului în propriile lor mâini. Deci, trebuie să fie un conducător peste mase, o tutelă a unei minorități de “experți”. Suporterii dictaturii ar putea avea cele mai bune intenții din lume, dar logica puterii îi va obliga întotdeauna să ia calea celui mai extrem despotism.

Socialiștii noștri etatiști au preluat noțiunea dictaturii de la partidul pre-burghez, Iacobinii. Acel partid a afurisit greva ca fiind o crimă și a interzis organizațiile muncitorilor sub amenințarea pedepsei cu moartea.

Cei mai vocali purtători de cuvânt ai acestui comportament arogant au fost Saint-Just și Couthon, în timp ce Robespierre a acționat și el sub aceeași influență.

Modul fals, părtinitor, în care istoricii burghezi de obicei portretizează Marea Revoluție, a avut o puternică influență asupra celor mai mulți socialiști, și a contribuit foarte mult la a da dictaturii iacobinilor tot prestigiul său infam, în timp ce martiriul conducătorilor ei principali pare să fi crescut.

În general, oamenii cad ușor pradă cultului martirilor, care îi împiedică să analizeze critic ideile și faptele.

Mișcarea creativă a Revoluției Franceze este foarte bine cunoscută— a abolit feudalismul și monarhia. Istoricii au glorificat aceste realizări ca fiind opera Iacobinilor și a revoluționarilor Convenției, dar, cu toate acestea odată cu trecerea timpului acest portret s-a dovedit a fi o falsificare absolută a întregii istorii a Revoluției.

Astăzi știm că această interpretare greșită se bazează pe ignorarea premeditată a faptelor istorice, în special a adevărului că munca creativă de bună credință a Revoluției a fost făcută de țărani și de proletariatul din orașe, care au sfidat Adunarea Națională și Convenția.

Iacobinii și Convenția s-au opus întotdeauna viguros schimbărilor radicale, până când acestea au fost un fapt împlinit, adică, până când acțiunile populare au impus ele aceste schimbări făcându-i pe iacobini să le accepte. Prin urmare, anunțul Convenției că sistemul feudal a fost abolit nu a fost nimic altceva decât o recunoaștere oficială a incursiunilor făcute direct de către țărani revoluționari într-un sistem tradițional opresiv, în ciuda opoziției încrâncenate pe care au fost nevoiți să o înfrunte din partea partidelor politice din acele zile.

Chiar și până în 1792, Adunarea Națională nu s-a atins de sistemul feudal.

Doar în anul următor abia, așa-zisa Adunare revoluționară a catadicsit să recunoască faptul că “gloata de la țară” a avut dreptate, prin acceptarea abolirii drepturilor feudale, ceva ce oricum oamenii

déjà realizaseră prin decizii populare. Același lucru, sau aproape același lucru, e valabil și pentru abolirea oficială a monarhiei.

Tradițiile iacobinilor și socialismul

Primii fondatori ai mișcării socialiste populare în Franța au venit din tabăra iacobinilor, deci a fost natural ca moștenirea politică a anului 1792 să cântărească greu asupra lor.

Când Babeuf și Darthey au stabilit conspirația “Celor Egali”, ei au urmărit să transforme Franța, prin mijloacele unei dictaturi, într-un stat comunist agrar, și, la fel cum au făcut comuniști, au apreciat că dacă aveau să ajungă vreodată la idealul Marii Revoluții, aveau stabilit cum să soluționeze problema economică.

Dar, ca iacobini, “cei Egali” credeau că puteau ajunge la obiectivul lor prin reîntărirea statului, dându-i puteri foarte mari. Cu iacobinii, credința în omnipotența statului a atins punctul său culminant, și atât de mult erau pătrunși de ea încât au fost incapabili să conceapă o schemă alternativă pe care ar fi putut s-o urmeze.

Pe jumătate morți, Babeuf și Darthey au fost târați la ghilotină, dar ideile lor au rezistat în mintea oamenilor, și și-au găsit refugiul în societățile secrete, cum ar fi “Egalitariștii” în timpul domniei lui Louis Philippe. Oameni ca Barbes și Blanqui au făcut eforturi în aceeași linie, luptând pentru o dictatură a proletariatului, destinată să facă din scopurile comuniștilor o realitate.

De la acești oameni, Marx și Engels au moștenit noțiunea dictaturii proletariatului, pe care au trecut-o în *Manifestul lor Comunist*. Prin aceste mijloace ei aveau să ajungă la puterea centrală cu puteri capacități necontestate, sarcină căreia ar fi să zdrobească potențialul burgheziei prin legi radicale coercitive, și, la momentul potrivit, să reorganizeze societatea în spiritul socialismului de stat.

Marx și Engels au abandonat democrația burgheză pentru tabăra socialistă, gândirea lor fiind profund modelată de influența iacobină.

Și mai mult, mișcarea socialistă era la acea vreme insuficient de dezvoltată pentru a-și găsi o cale a ei, autentică.

Socialismul celor doi lideri era mai mult sau mai puțin subiectul tradițiilor burgheze care datau din timpul Revoluției Franceze.

Totul pentru consilii

Grație creșterii mișcării muncitorilor în zilele Internaționalei, socialsimul a putut să se scuture de ultimele rămășițe ale tradițiilor burgheze, și pentru a putea să devină total independent.

Conceptul de consilii a abandonat noțiunea de stat și de politică a puterii, sub orice mască s-ar fi ascuns acestea. La fel, a fost diametral opus oricărei sugestii privind dictatura. De fapt, nu doar a încercat să smulgă instrumentele puterii de la forțele care le posedau și de la Stat, dar a avut tendința și să își mărească influența cât de mult posibil.

Predecesorii sistemului consiliilor au apreciat foarte bine că, odată cu exploatarea omului de către om, ar fi trebuit să dispară și dominația omului de către om.

Și-au dat seama că Statul, fiind puterea organizată a claselor conducătoare, nu poate fi transformat într-un instrument pentru emanciparea muncitorilor și a muncii.

La fel, ei credeau că sarcina principală a Revoluției Sociale era de a demola vechea structură de putere, și de a îndepărta posibilitatea unei noi forme de exploatare sau de reinstaurare a exploatării.

Să nu nege nimeni că "dictatura proletariatului" nu poate fi asemuită cu dictatura pentru conducerea unei fabrici, doar aceasta este dictatura clasei.

Dictatura clasei nu poate exista ca atare, pentru că sfârșește, într-o ultimă analiză, să fie dictatura unui anume partid, care își arogă șieși dreptul de a vorbi în numele acelei clase.

La fel și burghezia liberală vorbea în numele "poporului", în lupta ei împotriva despotismului. În partidele care nu s-au bucurat niciodată de exercitarea puterii, pofta pentru putere sau dorința de a o impune ia forme extrem de periculoase.

Cei care recent au câștigat puterea sunt și mai otrăvitori decât cei cărora le-au urmat la putere. Exemplul Germaniei este și mai edificator în acest sens: germanii trăiesc acum sub o puternică dictatură a politicianilor profesioniști ai social-democrației și a funcționarilor centraliști ai sindicatelor.

Aceștia găsesc că nici o măsură nu e prea mârșavă sau prea brutală pentru a o aplica și pentru a-i subjuga pe cei din propria lor "clasă", care îndrăznesc să îi contrazică sau să le facă probleme. Când acești domni, denunțând socialismul, "s-au dat la fund", ei au aruncat cât colo chiar acele câștiguri realizate de revoluția burgheză, care reușiseră să garanteze un anumit nivel de libertate și de inviolabilitate personală.

Și mai mult, ei au și întemeiat cel mai înspăimântător sistem polițienesc, care merge până acolo încât arestează pe oricine e nerecunoscător față de autorități, și care îl reduce la tăcere cel puțin pentru o perioadă.

Faimoasele "lettres de cachet" * ale despoților francezi și ale administrației care se ocupa de deportări din sistemul țarist al Rusiei au fost deshimate și aplicate de acești unici campioni ai democrației. Nu mai e nevoie să spunem, acești noi despoți turuie mereu insistent că susțin o constituție care garantează orice drept cu puțință pentru germanii buni; dar acea constituție există numai pe hârtie.

Chiar și constituția republicană franceză din 1793 a pățimit la fel – nu a fost niciodată pusă în practică. Robespierre și călăii săi au încercat să explice ce au făcut, susținând că țara ar fi fost în primejdie. Prin urmare, "Incoruptibilul" și oamenii săi au menținut o dictatură care a dus la Thermidor, condamabilul regim al Directoratului, și, în cele din urmă, la dictatura sabiei sub Napoleon.

În prezent, noi, în Germania, am ajuns să avem și noi propriul nostru Directorat: singura necunoscută e cine va fi bărbatul care va juca rolul lui Napoleon.

*(*scrisori secrete semnate de regele Franței prin care o persoană, fără să aibă șansa să se poată apăra, putea fi condamnată la închisoare, sau să fie închisă într-o mănăstire sau spital, sau să fie deportată în colonii sau trimisă în exil. Asemenea scrisori erau folosite de bogați pentru a scăpa de anumiți indivizi.*

Aceste scrisori au fost un simbol al abuzului monarhiei franceze și au fost abolite în timpul Revoluției Franceze.)

Deja știm că o revoluție nu poate fi făcută cu apă de trandafiri. Și știm și că cei din clasele proprietarilor nu vor renunța niciodată la privilegiile lor în mod spontan.

În ziua Revoluției victorioase, muncitorii va trebui să-și impună voința asupra celor care stăpânesc acum pământul, subsolul și mijloacele de producție, și asta nu poate fi făcut – să fim clari în privința acestui lucru – fără ca muncitorii să preia capitalul din societate în propriile lor mâini, și, mai presus de orice, fără să fi demolat structura autoritară care este, și va continua să fie forțarea care ține masele sub dominație.

O asemenea acțiune este, fără îndoială, un act de eliberare; o proclamare a justiției sociale; chiar esența revoluției sociale, care nu are nimic în comun cu principiul total burghez al dictaturii.

Faptul că un mare număr de partide socialiste s-au raliat ideii de consilii, care este amprenta care corespunde socialiștilor libertari și sindicaliştilor revoluționari, este o mărturisire, o recunoaștere a faptului că drumul pe care au mers până acum a fost produsul unei falsificări, unei mistificări și deformări, și că odată cu consiliile, mișcarea muncitorilor trebuie să creeze pentru ea însăși un singur organism capabil să transforme în realitate socialismul complet după care proletariatul conștient tânjește.

Pe de cealaltă parte, ar trebui să nu uităm că această convertire abruptă poartă în sine riscul de a introduce multe trăsături străine în conceptul de consilii, și care va trebui să fie eliminate pentru că ele sunt o amenințare pentru dezvoltarea pe mai departe a consiliilor. Aceste elemente străine sunt cele capabile să conceapă lucrurile din punctul de vedere dictatorial.

Trebuie să fie sarcina noastră să înfruntăm acest risc și să-i avertizăm pe camarazii noștri de clasă împotriva experimentelor care nu pot aduce zorii emancipării sociale mai aproape și care într-adevăr, dimpotrivă, amenință să îi îndepărteze și mai mult.

Prin urmare, sfatul nostru este acesta: Totul pentru consilii sau soviete! Nici o putere deasupra lor! Un slogan care în același timp va fi acela al revoluționarului socialist.

Biblioteca Anarhistă

Rudolf Rocker
Anarhismul și sovietismul

Preluat la 16.12.2022 de la <https://iasromania.wordpress.com/>

ro.theanarchistlibrary.org